

Daltonhandboek

Piet Zwarthof 2
1087 AX Amsterdam
020-3987790
www.daltonschoolneptunus.nl

Inleiding

Daltononderwijs staat voor een manier van leven; een werkwijze volgens een aantal basisprincipes. Deze principes zijn bedacht door de Amerikaanse onderwijzeres *Helen Parkhurst*. Zij gaf in 1920 les in de Amerikaanse stad Dalton aan een groep van 40 kinderen van uiteenlopende leeftijden. Helen Parkhurst zocht naar een manier waarop zij al deze kinderen met verschillende niveaus en leeftijden tot hun recht kon laten komen. Met haar Dalton werkwijze brak zij met het reguliere klassikale onderwijs uit die tijd.

Dit is het Daltonhandboek van Daltonschool Neptunus. De Neptunus is een Oecumenische basisschool op IJburg, Amsterdam. We hebben een gedreven team, betrokken ouders en enthousiaste kinderen. In 2002 is de school gestart. Vanaf dat moment is er gewerkt aan de ontwikkeling van ons Daltononderwijs. We besteden, naast een brede persoonlijke ontwikkeling van kinderen, specifiek aandacht aan verantwoordelijkheid, zelfstandigheid, samenwerken en reflectie bij onze leerlingen. In juni 2008 hebben wij onze Daltonlicentie behaald. We zijn overtuigd van de voordelen van goed Daltononderwijs en passen het toe in de dagelijkse praktijk.

In dit handboek willen we antwoorden geven op de volgende vragen:

Waarom Daltononderwijs?

Wat kenmerkt het Daltononderwijs?

Hoe werken de leerlingen op een Daltonschool?

Ons Daltonhandboek is een ontwikkeldocument dat telkens opnieuw wordt bijgesteld, aangepast, aangevuld en aangescherpt. Want basisonderwijs is dynamisch en altijd in ontwikkeling. Ons Daltonhandboek maakt duidelijk hoe we op Daltonschool Neptunus vorm en inhoud geven aan goed en sterk gefundeerd basisonderwijs. Dat het elke lezer mag inspireren! Zowel op onze site, als in onze schoolgids als in het schoolplan staat ons Daltononderwijs eveneens omschreven. In dit document leest u hoe wij concrete invulling geven aan onze Daltonvisie.

Team Daltonschool Neptunus

Inhoud

INLEIDING.....	2
DEEL 1: ACHTERGROND EN VISIE	4
1.1 Achtergrondinformatie	5
1.2 Ons profiel: 'Wetenschap Natuur en Technologie'	5
1.3 Waarom kiezen wij voor Daltononderwijs?.....	7
1.4 Onze visie op Daltononderwijs	8
1.5 Ons Daltononderwijs	9
DEEL 2: DALTONONDERWIJS IN ONZE DAGELIJKSE PRAKTIJK.....	13
2.1 Organisatie van de school	13
2.2 Zelfstandigheid	14
2.3 Samenwerken	21
2.4 Vrijheid/Verantwoordelijkheid	23
2.5 Verantwoordelijkheid	24
2.5 Reflectie	26
2.6 Effectiviteit en doelmatigheid.....	27
DEEL 3: ONTWIKKELPUNTEN VOOR DE NEPTUNUS	29

Deel 1: Achtergrond en visie

Een Daltonschool baseert zich op duidelijke uitgangspunten, stelt zichzelf duidelijke doelen en wil schoolbreed eenduidig zijn in de aanpak van het leerstofaanbod. Om alle afspraken en werkwijzen goed te borgen, is dit Daltonhandboek geschreven. Het geeft teamleden richting en handvatten in hun dagelijks handelen. We kunnen daarom gerust stellen dat het Daltonhandboek een soort gids en naslagwerk is. Het maakt de rode draad zichtbaar en zorgt ervoor dat we gemaakte afspraken gezamenlijk kunnen naleven.

Daarnaast is het handboek ook inzichtelijk voor ouders en verzorgers. Het is niet altijd eenvoudig een goede basisschool te kiezen die goed past bij de eisen die zij aan een basisschool stellen. Door inzichtelijk te maken wat onze visie op onderwijs is en hoe wij daar in de praktijk vorm aan geven, kan dit Daltonhandboek ouders helpen bij het maken van een weloverwogen schoolkeuze.

Daarnaast zijn er nog een aantal belangrijke, voor zich sprekende doelgroepen te onderscheiden voor wie het Daltonhandboek van belang kan zijn.

- invalleerkrachten
- stagiaires en LIO-ers
- ouders/verzorgers die al kinderen op school hebben
- het schoolbestuur AMOS
- leden van de Dalton-visitatie-commissies
- personeel van andere Daltonschole
- de onderwijsinspectie
- de leerlingen van onze school

1.1 Achtergrondinformatie

Relatie met het schoolplan

Iedere Nederlandse school heeft een Schoolplan waarin uitgebreid wordt verwoord hoe er wordt gewerkt, waarom er zo wordt gewerkt, welke materialen daarbij worden gebruikt en wat de ontwikkelingsplannen voor een periode van vier schooljaren zijn. De reikwijdte van het schoolplan is daarmee groter dan die van het plan dat nu voor u ligt.

In dit Daltonhandboek worden voornamelijk de praktische afspraken beschreven die binnen het onderwijsteam zijn gemaakt om ervoor te zorgen dat onze school een Daltonschool is en blijft.

Relatie met de schoolgids

Ouders/verzorgers die overwegen hun kind aan te melden op Daltonschool Neptunus ontvangen onze schoolgids. In de schoolgids staat vooral inhoudelijke informatie voor ouders, daarnaast wordt uitgelegd wat Daltononderwijs inhoudt. Omwille van de leesbaarheid blijft dit beperkt tot een uiteenzetting op hoofdlijnen. Wie door de schoolgids meer geïnteresseerd is geraakt in het Daltononderwijs en meer gedetailleerd wil weten hoe we er in de praktijk mee werken, kan dit vinden in dit Daltonhandboek.

Relatie met zorg/begeleidingsplan

Ons zorg/begeleidingsplan beschrijft hoe de leerlingbegeleiding wordt vormgegeven binnen het samenwerkingsverband van scholen waar onze school deel van uitmaakt. In het zorgprofiel worden de afspraken uit het zorgplan meer specifiek en praktisch uitgewerkt. Misschien dat het Daltonelement in dit plan niet rechtstreeks in te herkennen is, maar er zijn zeker raakvlakken. Zo realiseren wij, door de inzet van vakkundig en geschoold personeel én door de Daltonwerkwijze, veel tijd voor extra aandacht aan individuele leerlingen, waardoor de leerlingbegeleiding goed tot zijn recht kan komen.

1.2 Ons profiel: 'Wetenschap Natuur en Technologie'

Naast Daltononderwijs hebben we ook een schoolprofiel, namelijk wetenschap, natuur en technologie (WNT). Dit profiel sluit aan bij de onderzoekende houding die wij nastreven met ons Daltononderwijs. Op de bovenste verdieping van de school zijn twee lokalen en een daktuin specifiek voor dit profiel ingericht.

De leerkrachten worden door een vakleerkracht ondersteund bij het geven van WNT-lessen. Middels opdrachtbakken per leerjaar die gevuld zijn met benodigde materialen kunnen leerlingen zelfstandig of in kleine teams werken aan opdrachten. Uitgangspunt bij de opdrachten is het

stimuleren van een onderzoekende houding. Leerlingen leren al werkend aan de opdrachten hun eigen talenten te ontdekken en te ontwikkelen. Hierbij zetten we in op onderzoekend leren. Door onderzoek te doen leren leerlingen ook redeneren, elimineren, ontwerpen en een probleem oplossen. Ze maken daarbij gebruik van de eigen nieuwsgierigheid en creativiteit. Zo wordt de wereld stap voor stap verder ontdekt en in kaart gebracht.

Hoe komt het dat de lucht zo rood is? Hoe kan een spons water opzuigen? Hoe slaapt een astronaut in een raket? Hoe werkt een videocamera? Waarom zijn bomen groen? Hoe ontstaat een wolk? Kinderen borrelen over van vragen en nieuwsgierigheid. Ze willen de wereld om het heen leren kennen en begrijpen. In de WNT-lessen willen we vanuit deze nieuwsgierigheid vaardigheden ontwikkelen bij de leerlingen waarmee zij hun nieuwsgierigheid kunnen omzetten in onderzoek, ontwerp of uitvoering.

Natuuronderwijs is de verzamelnaam voor biologie, natuurkunde, scheikunde, gezond & redzaam gedrag en natuur- en milieueducatie (NME). Het onderwijsteam van de Neptunus wil graag alle leerlingen kennis laten maken met de natuur en hen aansporen tot een natuur- en milieuverantwoorde leefwijze. Natuuronderwijsmethode Naut laat alle ruimte voor afwisselende werkvormen, bijvoorbeeld buitenlessen, waar het gaat om direct ervaren en gebruik van hoofd, hart en handen. Dit kan in de schooltuin, in de daktuin of door middel van het verzorgen van onze 2 kippen op het dak.

Technologie laat zich in simpele taal omschrijven met: "Dingen maken die werken." In een samenleving waarin technologie zo'n grote rol speelt, is behoefte aan mensen met technische vaardigheden en kennis. Als je kinderen vroeg in aanraking brengt met technologie, dan is de kans groter dat ze later kiezen voor een loopbaan in de technische sector. Bovendien geef je kinderen vaardigheden en kennis mee, waar ze hun hele leven plezier van hebben.

1.3 Waarom kiezen wij voor Daltononderwijs?

Onze keus voor Daltononderwijs hangt samen met onze visie op de maatschappij in het algemeen en kinderen in het bijzonder. De huidige maatschappij vraagt mensen die kunnen ontwerpen, kunnen plannen en vooruitzien. Mensen die initiatief tonen en ondernemend zijn en zich bewust zijn van de democratische processen die onder besluitvorming liggen en daaraan ook kunnen deelnemen. Op Daltonschool Neptunus zetten leerlingen hun eerste stap naar deelname aan deze maatschappij. Behalve het gedifferentieerde cognitieve leerstofaanbod, willen we dat leerlingen interactieve vaardigheden ontwikkelen en deze vanzelfsprekend gaan vinden. We houden rekening met elkaar, wisselen argumenten uit, zoeken samen naar oplossingen en profiteren van elkaars talenten. Daltononderwijs is een manier van omgaan met elkaar, staat ook voor een open blik. Een omgeving waarin je verantwoordelijkheid krijgt en daarop ook aangesproken kunt worden, waarin je actief deelneemt aan activiteiten en waaraan je een eigen unieke meerwaarde toevoegt. Kortere inleiding hier, waarbij we verwijzen naar de opbouw in de verschillende groepen en doorgaande ontwikkeling van Daltonvaardigheden.

Kenmerken van Daltononderwijs

Vrijheid en verantwoordelijkheid zijn twee kanten van dezelfde medaille. Het een kan niet zonder het ander. Het Daltononderwijs ziet een mens/kind als een persoon die dat zelf mag en kan kiezen, maar die voor de gevolgen van zijn keuzes ook zelf verantwoordelijkheid draagt. In het leren maken van keuzes worden de kinderen begeleid. De kaders zijn gegeven en leerlingen kunnen daarbinnen bijv. hun eigen taken inplannen, initiatief nemen en op aanvraag instructies volgen. Op de Neptunus besteden we aandacht aan de eigen verantwoordelijkheid van de leerlingen door te reflecteren op de gemaakte keuzes: Wat heb je gedaan en wat levert dat op? Zou je deze keuze nog eens maken?

Wat een leerling zelf kan, doet een leerling bij ons op school ook zelf. Onder zelfstandigheid verstaan wij het zelf kunnen oplossen van dagelijkse problemen. De leerkrachten begeleiden het proces van zorg dragen voor elkaar en de omgeving. Zelfstandigheid kan alleen ontstaan als kinderen voldoende vrijheid wordt geboden en verantwoordelijkheid voor het eigen werk wordt gevraagd. In het Daltononderwijs werken we met het principe van uitgestelde aandacht. Dat betekent dat de leerkracht en leerlingen niet altijd voor elkaar beschikbaar zijn. Een leerling zal in eerste instantie naar andere mogelijkheden moeten zoeken om tot een oplossing te komen. Gelukkig zijn er vele leerlingen en hulpbronnen op onze school! De leerlingen leren oplossingsmethodes te zoeken, zelf problemen op te lossen en opdrachten uit te voeren.

Daltononderwijs is gericht op effectief verzorgen van onderwijs. Daarbij kijkt de leerkracht telkens kritisch of de gebruikte methodieken wel geschikt zijn. Door te blijven inzetten op basis van verworven kennis en inzichten zal het onderwijs doelmatig met zijn tijd meegaan. Het team stelt zich als doel om per kernvak een bepaald niveau te behalen op onze school. Op onze school werken wij volgens een handelingsgerichte cyclus waarbij we als team kijken of de doelen worden behaald en houden wij elkaar middels klassenbezoeken scherp op gemaakte afspraken. De leerlingen krijgen doelgericht

onderwijs; in steeds duidelijkere mate staat niet de taak, maar het leerdoel centraal in ons onderwijs en in de taak.

Zonder reflectie geen kritische kijk op doelmatig onderwijs en het eigen gedrag. Reflecteren op alle niveaus geeft inzicht in jezelf en de processen. Kinderen leren binnen Daltononderwijs reflecteren op eigen handelen en leren zich van daaruit verder te ontwikkelen. We dragen middelen aan waarbij kinderen zichzelf dienen in te schatten, zoals de planner en het werken met de ik-doelen. Gedurende de week is er plaats om te reflecteren op processen en producten, op individueel en groepsniveau. Ook mogen de leerlingen, in klassenvergaderingen feedback geven op de leerkracht en het onderwijs. Dit om het onderwijs nog beter af te stemmen op de behoeftes van de leerlingen. Kwaliteit van processen moeten worden herkend en systematisch geborgd worden. Op Daltonschole is een duidelijke kwaliteitscyclus aanwezig, op kind-, personeels- en schoolniveau.

1.4 Onze visie op Daltononderwijs

Op daltonschool Neptunus leer je als kind dingen die belangrijk zijn om te weten, te kennen en te kunnen in het echte leven. Wij vinden dat je nu en later op een goede manier moet kunnen deelnemen in de samenleving. Daarom werken we op school aan basisvaardigheden zoals rekenen, taal, begrijpend lezen en spelling en wereld oriënterende vakken die de kennis over de wereld vergroten. We oefenen om bovenstaande redenen ook met activiteiten zoals op een rustige manier een gesprek voeren, jezelf uiten, overleggen, samenwerken, reflecteren, presenteren, enz. Dit alles doen wij vanuit de vaste pijlers van het Daltonconcept 'verantwoordelijkheid', 'samenwerking', 'effectiviteit', 'zelfstandigheid' & 'reflectie'. Op leerling- en teamniveau hebben wij deze kernwaarden vertaald naar concreet gedrag waarbij wij op school-, groeps- en individueel niveau het meest haalbare uit alle leerlingen willen halen:

Ik hoor erbij

Op daltonschool Neptunus zitten wij bij elkaar, horen we bij elkaar en zorgen we voor elkaar.

Op daltonschool Neptunus zijn er vaste momenten waarop jij je mening kunt geven over de sfeer op school, de afspraken en het onderwijs.

Ik kan dit!

Op daltonschool Neptunus gaan we er vanuit dat je al een heleboel zelf kunt. Alles wat je al zonder begeleiding kan, doe je bij ons zelfstandig of samen. Onze begeleiding is er altijd op gericht dat jij vaardigheden eigen maakt. We geven je instructies op maat maar wij geven je ook de gelegenheid om zelf te beoordelen of je instructie nodig hebt. Wij geven jou inzicht in de leerdoelen, zodat je weet wat je gaat leren en hoe je die kennis in het echte leven kunt gebruiken. Op de Neptunus willen wij dat je leert van je fouten zodat je kunt denken: "Ik kan dit" of "dit kan ik doen om het wel te kunnen". Zelfvertrouwen stelt jou in staat om een volgende stap te zetten.

Jij en ik, samen verder

Op daltonschool Neptunus werken en leren we (leerlingen, leerkrachten, ouders) samen om zoveel mogelijk van elkaar te leren en elkaars talenten te benutten.

Ik denk en maak keuzes

Op daltonschool Neptunus nemen we de tijd om na te denken over processen en resultaten. Op daltonschool Neptunus oefen je in keuzes maken bij het plannen van de weektaak, het volgen van instructies en het omgaan met anderen. Door de keuzetaak en het "eigen initiatief" leren mag je naast de verplichte leerstof kiezen wat je wilt leren en op welke manier je dat wilt doen.

Ik ben verantwoordelijk

Op daltonschool Neptunus zorgen we voor elkaar, voor onze omgeving en een goede werksfeer.

Jij bent actief betrokken bij je eigen (leer) werk, neemt zelf initiatieven en maakt keuzes die passen bij jouw leerdoelen en ontwikkeling. Op daltonschool Neptunus vinden we dat je verantwoordelijk bent voor jouw gemaakte keuzes en dat je hierover praat met je leraren, medeleerlingen en ouders. We laten jou (veel) werk zelf corrigeren, omdat het je inzicht geeft in jouw leerproces. Op daltonschool Neptunus hebben wij vertrouwen in jou als kind en als leerling.

Ik ken mijzelf en begrijp jou

Wij vinden het belangrijk dat jij jezelf kunt zijn op onze school. Als leerling van Daltonschool Neptunus begrijp je dat je niet alleen op de wereld bent en je staat open voor verschillen.

Zij begeleiden mij

Op de Neptunus zoeken we actief de samenwerking met jouw ouders.

Ik zoek het uit!

Ons Wetenschap Natuur en Technologie profiel stelt jou in staat om op een actieve wijze kennis en vaardigheden op te laten nemen over de wereld om ons heen. In onze WNT lokalen bieden we een structuur waarbinnen jij veilig kunt oefenen, onderzoeken, experimenteren, ontwerpen, leren en toepassen.

Ik? Creatief?! Ja!

Op de Neptunus verbazen we ons graag over jouw creativiteit en bieden we je leerstof op creatieve manieren aan. Tot slot stimuleren wij jouw creatieve denkvermogen graag, zodat je dit kunt inzetten als je in het leven voor verrassingen komt te staan.

1.5 Ons Daltononderwijs

Rol van de leerkracht

De Daltonprincipes gelden ook voor de leerkrachten. Binnen het team en in de klas.

Binnen het team

Onderwijs dient systematisch en procesmatig te zijn. Om dat in goede banen te leiden, heb je een team nodig dat goed samenwerkt. Bij ons heeft iedereen zijn eigen én gezamenlijke verantwoordelijkheden binnen de school en voert deze uit. De leerkrachten kunnen zelfstandig werken, maar helpen elkaar ook en staan voor elkaar klaar. Binnen de afspraken die gemaakt zijn, zijn leerkrachten vrij om hun kennis, enthousiasme en creativiteit op eigen wijze kwijt te kunnen in hun onderwijs. Te denken valt aan zelf onderwijs ontwerpen, groep doorbroken samenwerken, uitwisselen met de parallelgroep en de bouw. Minimaal één keer per week is er plaats voor maatjesoverleg, waarbij parallelcollega's lessen voorbereiden, taken en planners maken en werkvormen ontwerpen voor hun jaargroepen. Eens per zes weken is er een Daltonbrainstormclub waarbij leerkrachten bouw doorbroken samenwerken om een oplossing te vinden voor een Daltoncasus uit een van de klassen.

In de klas

De leerkracht is – waar het kan - geen leider, maar een begeleider in de groep. Hij heeft eigenlijk drie functies; een voorbereidingsfunctie, een verwerkingsfunctie en een regulatiefunctie. In de voorbereidingsfunctie zorgt de leerkracht ervoor dat alle verplichte leerdoelen, leerstappen, werkvormen en eisen beschreven en uitgevoerd worden. De leerkracht zorgt ervoor dat duidelijk is hoeveel tijd het werk kost, wanneer werk af moet zijn en welke toetsen er voorgelegd zullen worden. De leerkracht stimuleert interesses van kinderen en biedt uitdagende situaties. Deze kaders zorgen ervoor dat onze leerlingen binnen de kaders eigen keuzes leren te maken.

In de verwerkingsfunctie moedigt de leerkracht de leerlingen aan om voorkennis te activeren, leerstof te analyseren en relaties tussen begrippen te leggen. De leerkracht geeft opdrachten waarmee de leerlingen het geleerde kan toepassen. De leerkracht biedt in toenemende mate hulpmiddelen en strategieën aan waardoor de leerling deze processen zelfstandig of d.m.v. samenwerking kan doorlopen.

In de regulatiefunctie bewaakt en evalueert de leerkracht het leerproces. Hij stimuleert het zelfvertrouwen van de leerling, biedt ruimte voor eigen beslissingen en stimuleert onderlinge hulp en samenwerking van leerlingen. De leerkracht biedt individuele hulp (op aanvraag) aan, ondersteunt hulpvragen en biedt leerlingen een goede werkplek en een goede werksfeer. De leerkracht heeft een registratiesysteem waar hij de vorderingen van de leerlingen in bijhoudt. Hij toetst de leerlingen en samen met de leerlingen evalueert hij de leerresultaten en leerprocessen en stelt samen nieuwe doelen. In onze school is er een opbouw in leerjaren van meer leerkracht- naar meer leerling gestuurd onderwijs, om het nemen van verantwoordelijkheid voor het eigen leerproces bij de leerlingen te vergroten.

Herkenbaar Daltononderwijs

Onze Daltonschool onderscheidt zich vooral door:

- een prettig pedagogisch klimaat
- een schoolbrede doorgaande lijn qua werkwijze
- werken met taken en een planner
- werken met vrijwillige/extra instructies op doelen wanneer groepen dit aan kunnen
- keuzewerk
- doelgericht werken
- om kunnen gaan met uitgestelde aandacht

- zelfstandig kunnen werken en vervolgens samen kunnen werken zowel in de taak als daarbuiten
- het gebruik van dagkleuren
- een samenwerkend team (leren van elkaar, opvattingen delen, intervisie)
- reflecteren van het gedane werk en de sfeer in de groep
- werken op de gang, buiten direct toezicht leerkracht

Een team dat blijvend werkt aan ontwikkeling door:

- doorgaande lijn ontwikkelen op het gebied van reflectie
- visie ontwikkelingen t.a.v. keuzewerk
- het uitbreiden van keuzewerk eventueel i.c.m. brede talentontwikkeling
- intervisie tussen leerkrachten
- samenwerkend leren/coöperatief leren
- werken in PLG (professionele leergemeenschappen)

Belangrijke elementen voor ons Daltononderwijs

Maatwerk

Kinderen werken op onze school aan de ontwikkeling van hun talenten. Er is ruimte om eigen keuzes te maken en te werken aan talentontwikkeling. Kinderen kunnen naast de reguliere werkzaamheden zelf initiatief nemen om te werken aan dingen waar ze nog moeite mee hebben. Ook is er ruimte voor 'eigen initiatief', waarbij leerlingen zelf een mini-project opzetten en doelen bepalen voor wat zij zelf willen leren. Op het gebied van maatwerk bieden wij niet alleen instructies in drie groepen, maar ook de mogelijkheid om extra instructies te volgen op gebieden waarvan leerlingen zelf vinden dat zij dat nodig hebben.

Pedagogisch klimaat

Op onze school staat een goed pedagogisch klimaat hoog in het vaandel. Er wordt een relationele basis van wederzijds vertrouwen gecreëerd tussen kinderen onderling en tussen kinderen en leerkrachten. Leerlingen en leerkrachten nemen en geven verantwoordelijkheid, en leggen verantwoording af voor eigen werk en handelen. Ook wordt door de leerkrachten met de kinderen gekeken naar het gewenste gedrag in de groep en de werkhouding van leerlingen. Kinderen leven, spelen en leren samen. Begrip en respect hebben voor elkaar en voor elkaars ideeën zijn leidend voor ons denken en handelen hierin. De omgeving waarin een kind opgroeit, is van groot belang en in grote mate bepalend voor zijn ontwikkeling. Wij hechten daarom veel waarde aan een vriendelijk en veilig klimaat. Pas als een kind zich veilig voelt zal het zich optimaal kunnen ontwikkelen. Duidelijkheid, structuur en rust bevorderen een veilige sfeer. Regels zijn hierbij ondersteunend en leidend. Als school zorgen wij dat deze regels duidelijk zijn.

Samenwerken

Ons onderwijs versterken wij door samen te werken met partners en organisaties. We hebben partners die op educatief, creatief en/of pedagogisch vlak hun bijdrage leveren. U kunt hierbij denken aan ouders met een bepaald talent, kunstenaars, sponsors, muziekscholen, musea, ICT-ers en andere scholen. Naast deze expertlessen en/of – projecten, gaan wij een intensieve relatie aan met de ouders van onze school om samen zorg te dragen voor een optimale ontwikkeling van de kinderen. Daarnaast zijn er diverse momenten in het schooljaar dat we de hulp van ouders vragen, zoals bij activiteiten en uitstapjes.

ICT gebruik

Voor elke groep zijn er computers beschikbaar. Gedurende de dag wordt er door kinderen gewerkt met software die past bij de onderwijsmethodes die we op school gebruiken. Voor de kinderen die dat nodig hebben is er extra oefenstof. In de bovenbouw kunnen kinderen bij bijvoorbeeld zaakvakken ook internet gebruiken om informatie op te zoeken. Op de gangen in de school zijn diverse computertafels ingericht die gebruikt kunnen worden door leerlingen om zelfstandig te werken. We hanteren een veiligheidsprotocol met betrekking tot fatsoenlijk gebruik van het internet.

Deel 2: Daltononderwijs in onze dagelijkse praktijk

In dit hoofdstuk beschrijven wij de praktische kant van ons Daltononderwijs. Voor meer algemene informatie kunt u kijken op scholenopdekaart.nl.

2.1 Organisatie van de school

Schooltijden

Op maandag tot en met vrijdag zien de schooltijden er als volgt uit:

08:20 uur – 08:30 uur inloop
08:30 uur – 10.00 uur 1e lesblok
10:00 uur – 10:15 uur pauze
10:15 uur – 11:45 uur 2e lesblok
12:00 uur – 12:15 uur eten en middagpauze
12:15 uur – 14:00 uur 3e lesblok
14:00 uur naar huis of BSO

Enkele belangrijke uitgangspunten bij het samenstellen van bovenstaande schooltijden zijn o.a.

- Dat de schooldag wordt verdeeld in 3 lesblokken. Dit geeft alle dagen dezelfde regelmaat en structuur.
- Er wordt rekening gehouden met het wettelijke minimum aantal uren. (7520 uren verdeeld over 8 schooljaren)
- De leerlingen eten gezamenlijk in de eigen klas met een leerkracht. Er zijn geen opstartproblemen meer na een (te) lange middagpauze.
- Alle dagen om 14.00 uur uit betekent veel tijd voor spelen en andere activiteiten. De naschoolse opvang kan meer uitgebreide en betere middagactiviteiten organiseren.

Groepssamenstelling

De school begint het schooljaar 2019-2020 met 11 groepen. Er zijn twee groepen 1/2 en de groepen 3 t/m 8 zijn heteroëen en homoëen samengesteld. De gemiddelde groepsgrootte is 25 leerlingen.

In ons onderwijs zijn de leerlingen de belangrijkste deelnemers. We nemen de leerlingen, hun meningen en behoeftes serieus en willen ons onderwijs zoveel mogelijk op hen aanpassen. We zien de leerlingen als samenwerkingspartner, waarbij de mate waarin we leerlingen sturen en/of begeleiden afhangt van de behoeftes van de leerling. Op die manier kan elk kind een Daltonkind zijn. Omdat wij de kinderen graag betrekken bij hun eigen leerproces, hebben wij een kindvisie opgesteld. Die is de leidraad voor de Daltonontwikkeling van onze school richting 2019. Aan de hand van deze kindvisie bespreken wij hieronder wat wij waarom doen.

Vormen van persoonsvorming en socialisering binnen ons Daltononderwijs

Ook bieden we je leerstof op creatieve manieren aan. Wij zien het als onze taak om jou plezier in leren over te brengen. Dat zorgt er namelijk voor dat jij gemotiveerd bent en blijft om verder te leren. Een Daltonschool Neptunuskind leert door denken, handelen, bewegen, luisteren en kijken. Waar het kan en een meerwaarde heeft, gebruiken we coöperatieve leerstrategieën, de leefwereld van kinderen en verrijken we de lessen met eigen opdrachten. We zijn graag op verwachte en onverwachte momenten met creativiteit bezig. Spontane leermomenten proberen we zoveel mogelijk te benutten, gezamenlijk of individueel door kinderen uit te dagen om op onderzoek uit te gaan rondom het aangedragen onderwerp.

Creativiteit is terug te zien in ons Daltononderwijs

Op Daltonschool Neptunus gaan we er vanuit dat je al een heleboel zelf kunt. Alles wat je alleen kunt doen, mag je bij ons zelfstandig doen. Wij zijn er om jou een stap verder te helpen in jouw ontwikkeling. Daarom laten wij jou verschillende wegen zien, bieden wij jou nieuwe kennis aan en geven we jou mogelijkheden om kennis en vaardigheden te oefenen.

2.2 Zelfstandigheid

Wij onderscheiden onderstaande middelen voor het bevorderen van de zelfstandigheid, zij zullen achtereenvolgens worden besproken:

- Dagkleuren en planning (planbord en planner)
- Dagritme
- Gebruik van symbolen, pictogrammen en Daltonschijf
- De taak
- Keuzewerk
- Materialen
- Uitgestelde aandacht
- Handelingswijzers
- Ik kan het bord

Dagkleuren en planning

Iedere dag van de week heeft door de hele school een vaste kleur:

- **maandag,**   **blauw**
- **dinsdag,**   **oranje**

- woensdag,   rood
- donderdag,   groen
- vrijdag,   geel

Deze kleuren structureren de week voor de kinderen. Ze dienen als hulpmiddel bij het zelfstandig maken van een planning. De kleuren hangen in iedere groep aan de muur, zodat ieder kind steeds kan zien "waar/op welke dag in de week we zijn".

Dagkleuren en planning in de groepen 1 t/m 8

In school worden de dagkleuren functioneel gebruikt. Vanaf groep 1/2 gebruiken leerlingen de kleuren om op hun takenblad aan te geven welke taken zij al af hebben. Met de kleur van de dag worden de taken afgekleurd. In de groepen 4 t/m 8 worden de dagkleuren ook gebruikt om zelfstandig een planning op de planner te maken. Tijd en volgorde mogen door de leerling zelf worden bepaald, hierin is een logische opbouw in complexiteit naar mate de leerlingen ouder worden. Na het maken, nakijken, en verbeteren van de taak, wordt de taak op de planner en/of de taak in de dagkleur afgetekend. Leerlingen mogen hun werk vergelijken en bespreken, zodat ze van elkaar kunnen leren.

De leerkrachten houden de planning van leerlingen in de gaten: komt alles aan op het laatste moment? Tijd om met elkaar stappen te nemen om het werk beter te spreiden. Werkt een leerling te snel en maakt het veel fouten? Tijd om samen afspraken te maken over planning en werktempo.

Dagritme

De dagkleuren zorgen door de hele school heen voor een ordening van de week. Daarnaast hanteren we in verschillende groepen aanvullende materialen om de kinderen steun te bieden bij het ordenen van tijd en hun bezigheden (zoals o.a.; seizoenkaarten).

Kleuters: dagritme

Een hulpmiddel om de dag van de week voor de jongste kinderen te ordenen is het dagritmeoverzicht in pictogrammen. Dit pakket bestaat uit een aantal kaarten met afbeeldingen die de verschillende activiteiten voorstellen die voor de bewuste dag gepland staan. Deze activiteiten worden aan het begin van de dag op volgorde gehangen zodat leerlingen in een oogopslag kunnen zien op welk moment zij zelfstandig kunnen werken en wanneer de groep iets samen gaat doen (zoals; instructiemoment, kring, gym, pauze). Het gebruik van het dagritmepakket brengt ordening in de dag en geeft de kleuters rust, structuur en houvast. In de groepen 1-2 gebruiken alle leerkrachten dezelfde pictogrammen om het dagritme aan te geven.

Groep 3 t/m 8: dagagenda/weekoverzicht

In groep 3 vindt er een geleidelijke overgang plaats van het dagritmepakket van de kleuters naar een dagoverzicht in de middenbouw tot uiteindelijk een weekoverzicht in de bovenbouw. Het dagrooster wordt t/m groep 6 op het whiteboard geschreven. Vanaf groep 6 worden de extra instructie op het whiteboard aangegeven.

Gebruik van symbolen, pictogrammen en Daltonschijf

Op verschillende plaatsen in de school worden symbolen en pictogrammen gebruikt. Bijvoorbeeld:

Dagritme kaarten

In de onderbouw gebruikt iedereen dezelfde dagritmekaarten, in de midden en bovenbouw gebruikt men andere kaarten, maar eveneens dezelfde bouwbreed.

Toilet-symbolen

Uit het oogpunt van zelfstandigheid, wordt de gang naar de wc aangegeven door een symbool. Aan de hand van dit symbool kan een kind zelf zien of het toilet vrij is.

Dalton schijf (schijf voor werken met uitgestelde aandacht)

In groep 3 t/m 8 hangt vooraan in de klas een grote Daltonschijf op het bord. Deze schijf wordt gebruikt om aan te geven in welke mate de leerkracht beschikbaar is.

- de **rode** kleur: ik ben voor niemand beschikbaar, stoor mij niet.
- de **oranje** kleur: ik geef extra instructie aan de instructietafel, stoor mij niet.
- de **gele** kleur: ik loop een hulpronde.
- de **groene** kleur: ik ben beschikbaar.

In de kleuterklassen wordt een "ketting" gebruikt zodat leerlingen kunnen zien of de leerkracht wel of niet beschikbaar is.

Stemgebruik

In alle bouwen wordt gewerkt met dezelfde kaarten en afspraken voor het stemgebruik binnen de school:

We gebruiken de stem op 3 niveaus

- **Rood** is stil
- **Oranje** is zachtjes praten wij gebruiken de term "buurstem"
- **Groen** is spreekstem wij gebruiken de term "groepsstem"

Hiertoe zijn pictogramkaarten ontwikkeld die in de klas en op de gangen hangen.

Gangafspraken

De leerlingen mogen op de gang werken als zij in de klas laten zien dat ze buiten het zicht van de leraar kunnen werken. Het werken op de gang zien wij als beloning.

Op de gang gelden de volgende regels:

- Je werkt zelfstandig of rustig samen.
- Je overlegt met buurstem.
- Je houdt je werkomgeving geordend.
- Je laat de werkplek opgeruimd achter.

Alle leerlingen vanaf groep 4 krijgen een kaartje waarop de naam staat. Als leerlingen op de gang (mogen) werken, moeten zij het gangkaartje bij zich hebben. Als een leerling zich niet aan de gangafspraken houdt, mag een leerkracht dit kaartje innemen. De leerling loopt zelfstandig terug naar de klas en legt aan de eigen leerkracht uit waarom hij/zij niet meer op de gang mag werken. De leerling krijgt na een maand zijn/haar gangkaartje terug. Als de leerling in de klas laat zien dat het goed gaat, kan hij/zij het kaartje na twee weken terugkrijgen in overleg met de leerkracht. In de groepen 3/4/5 krijgt de leerling zijn kaartje na een week terug.

De taak

Werken met taken

In alle groepen wordt er met een taak gewerkt. Deze weektaak begint in iedere groep op de maandag. De soorten taken zijn heel divers. Bijvoorbeeld werken met ontwikkelingsmateriaal, creatieve opdrachten of werken in een bepaalde hoek, maar ook motorische taken.

Taakopbouw

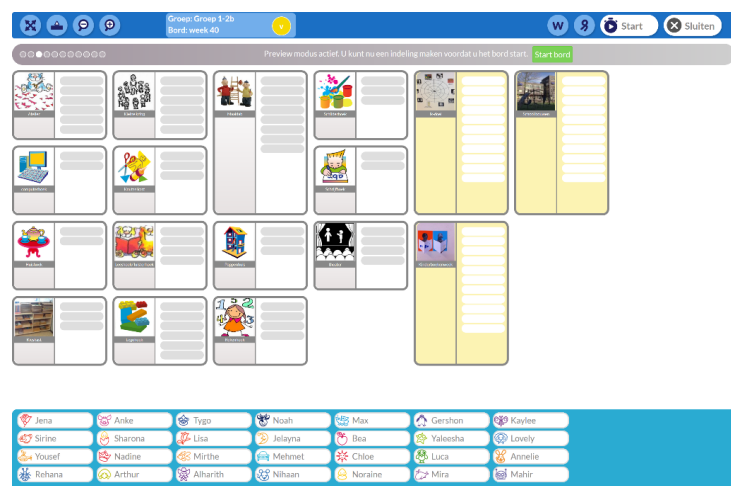
Er is in de school een opbouw in het omgaan met de taak, dit is afhankelijk van de leeftijd en de zelfstandigheid van de leerlingen.

Deze opbouw betreft onder andere;

- de tijd die aan de taak wordt besteed
- de periode die de taak beslaat (projectwerk)
- de omvang van de taak (aantal taken wordt steeds groter)
- de inhoudelijke onderdelen van de taak
- wel of niet (zelf)plannen van instructies
- wel of niet zelf nakijken

groep 1 en 2

In de onderbouw werken we met een weektakenbord d.m.v. het digikeuzebord. Op maandag legt de leerkracht de verschillende verplichte opdrachten (gele vlakken op het digikeuzebord) uit en plannen de kinderen deze op hun weektaak in. De overige keuzetaken mogen kinderen zelf kiezen maar doen dat wanneer ze de activiteit daadwerkelijk gaan uitvoeren. Op het digikeuzebord wordt de taak zowel tekstueel als visueel aangegeven. De

activiteiten zijn divers en gericht op verschillende ontwikkelingsgebieden.

Kleuters leren dat de schoolweek op maandag begint. De oudste kleuters maken verplicht twee taken in de week. Voor groep 1 is dit één verplichte taak. De leerkracht vraagt bij aanvang van taaktijd wat de kinderen op de weektaak hebben staan. Zodra de kinderen weten wat ze gepland hebben, gaan ze de activiteit uitvoeren. Alle materialen liggen klaar, de kinderen kunnen de spullen voor de verschillende taken zelf pakken en weer opruimen. De taken liggen klaar in een lade/bak in de takenkast en er wordt met

een dobbelsteenstip aangegeven om welke taak het gaat. Tevens zijn de meeste taken ook voorzien van een handelingswijzer, zodat de lln. vrijwel altijd direct zelfstandig of samen met een maatje aan de slag kunnen. Als de taak klaar is, de leerkracht heeft het gezien, dan evalueert het kind zijn/haar taak d.m.v. het aangeven van een smiley op het digikeuzebord. Op vrijdag evalueert de leerkracht met alle leerlingen hoe het is gegaan en geven de leerlingen elkaar indien nodig nog tips. Zo leren de leerlingen van en met elkaar.

Als de leerlingen geen verplichte taak hebben kunnen zij zelfstandig een andere taak gaan kiezen van het digikeuzebord. Door middel van een dobbelsteenstip wordt aangegeven hoe vaak de leerlingen al ergens hebben gekozen. Aan het begin van de schoolweek spreekt de leerkracht af hoe vaak zij een activiteit mogen kiezen, zodat ze met verschillende activiteiten/hoeken in aanraking komen.

groep 3 en 4

In groep 3 (vanaf januari) en in groep 4 werken we met dagtaak binnen een weekoverzicht. Als een taak af is, wordt het vakje ingekleurd in de dagkleur. Zelfstandige taken worden in groep 4 's morgens ingedeeld over de dag. Er wordt individueel bepaald hoeveel begeleiding een leerling nodig heeft om zijn taken in te delen. Op het eind van groep 4 kunnen de leerlingen hun zelfstandige activiteiten dagelijks inplannen.

groep 5 t/m 8

Vanaf groep 5 wordt er gewerkt met een weektaak. De taken worden per vak aangegeven op de weektaak. De leerlingen plannen deze taken per dag in. Aan het einde van de dag plannen zij werk dat niet af is, plus verder werk van de taak door voor de volgende dag. Taken worden op de planner afgekleurd in de dagkleur. Dit mag pas als de taken nagekeken en verbeterd zijn door de leerlingen. De leerlingen strepen tevens de taken die zij gemaakt hebben door op hun takenblad.

De leerlingen zijn vrij hun taken binnen taaktijd op eigen volgorde in te delen. Zij houden daarbij rekening met de (extra) instructies die zij willen of moeten volgen. Regelmatig krijgen de leerlingen van elkaar of van de leerkracht feedback op hun planning.

De vakken in de taak

Eigenlijk zijn alle vakken, misschien met uitzondering van bewegingsonderwijs, geschikt om op te nemen in de taak. Klassikale momenten zoals instructies en bijv. hoofdrekennen staan op de taak. Een kind mag niet aan een taak beginnen, voordat hij/zij de basisinstructie daarvan heeft gehad. In groep 8 mogen leerlingen die hieraan toe zijn zelf beslissen of zij bij de basisinstructie komen. Toetsen nemen we ook op in de taak, zodat de kinderen weten wat er allemaal gaat komen in de week. Het toetsmoment is klassikaal, dus wordt niet opgenomen in de taaktijd. De invulling van de taak is ter alle tijden ter beoordeling aan de groepsleerkracht.

Omvang en inhoud van de taak: maatwerk

Voor het ene kind kan de leerkracht besluiten de taak te verlichten en voor het andere kind kan hij besluiten om de te gemakkelijke onderdelen te vervangen door verdiepende opdrachten.

Samenwerken in de taak

Omdat samenwerken een belangrijk aspect van het Daltononderwijs is, wordt er in vele situaties samengewerkt. Daarom staan er in de taak ook opdrachten waarbij samenwerken noodzakelijk is.

- Kleuters: doen iedere week een maatjestaak die op het weektakenbord vermeld staat. De maatjes bestaan dan uit groep 1 en groep 2 kinderen die samen een activiteit ondernemen. Bij sommige taken worden ook maatjes geformeerd, afhankelijk van het doel van de activiteit wordt dan de keuze voor een geschikt maatje gemaakt. De maatjes taak staat in het teken van het vergroten en bevorderen van de samenwerking onderling.
- Groep 3 t/m 8: streeft ernaar om geregeld (meerdere malen per week) een opdracht te hebben die in tweetallen of in groepjes kan worden gemaakt. Ook worden de coöperatieve werkvormen tijdens (basis)instructies ingezet.

Talententijd en Keuzewerk

Om de brede talentontwikkeling van kinderen te stimuleren, is er talententijd. Tijdens talententijd werken de leerlingen groepsdoorbroken in workshops aan hun eigen talenten. Voorbeelden zijn: coderen, maaklab, sieraden maken, koken, sport en spel, etc. Dit gebeurt in blokken tijdens het schooljaar op de dinsdag of vrijdagmiddag. Ouders, leerlingen, experts en docenten begeleiden deze workshops. Momenteel zijn deze workshops nog aanbod-gestuurd maar wij zijn druk bezig om deze vraag-gestuurd te maken.

in de afgelopen jaren hebben wij proeftuintjes met keuzewerk gehad. Komend jaar zal keuzewerk gefaseerd worden ingevoerd in de groepen. Het zal er als volgt uit gaan zien. Keuzewerk vindt plaats in de groepen en kunnen zij zelf inplannen in hun weektaak. Kinderen hebben een half uur per week de ruimte om te werken aan een eigen onderzoeksvraag. Zij gaan hierbij planmatig te werk. Er zal een duidelijke koppeling zijn met de ik-doelen en de talenten welke terug te vinden zijn in MijnRapportfolio. Bij de onderbouw wordt het keuzewerk vormgegeven door het zelf laten kiezen van speel- en werkactiviteiten: de hoeken, constructie, ontwikkelingsmateriaal, etc.

Materialen

De inrichting van de klassen moet zo zijn dat de kinderen alle materialen die zij nodig hebben, zelfstandig kunnen pakken, schoonmaken en opruimen. In de kleutergroepen wordt al met deze vorm van zelfstandigheid begonnen. In de daarop volgende groepen wordt dit voortgezet. Als een kind bijvoorbeeld een nieuw schrift nodig heeft, dan hoeft het dat niet eerst aan de leerkracht te vragen. De materialen als potloden, papier, boeken en scharen hebben een duidelijke plek in de klas. Bij het zelf pakken van wat je nodig hebt, geldt een uitzondering voor zaken: die mogelijk gevaar opleveren (bijv. snijmachine), die relatief duur zijn (bijv. bepaalde creatieve materialen) of waarvan er maar weinig beschikbaar zijn (bijv. computers). Kinderen mogen niet zelfstandig materialen uit het magazijn pakken.

Voor het inleveren van het gemaakte werk zijn in elke klas inleverplekken, zoals laatjes, mandjes etc. Deze plekken zijn duidelijk zichtbaar in de klas. De kinderen hebben zelf de verantwoordelijkheid om hun werk in te leveren, zodat de leerkracht dit kan nakijken en aftekenen.

Laatjes

De leerlingen in de onderbouw hebben allemaal een eigen la, in een kast. Daarin bewaren de kinderen zelf hun eigen boeken, werkjes, taken of tekeningen die nog niet af zijn. Hun laatje is te herkennen aan hun naamkaartje/plaatje.

In de middenbouw heeft ieder kind een laatje in een tafeltje. Daarin liggen het methodisch materiaal, de schriften en het schrijfgerei van de leerling.

In de bovenbouw heeft iedereen eigen la in de klas. In de bovenbouw wordt gewerkt met flexplekken. In de bijlage staan de afspraken m.b.t. de flexplekken.

Uitgestelde aandacht

Met uitgestelde aandacht bedoelen we een periode dat de leerkracht niet meteen beschikbaar is voor vragen en problemen van kinderen. De kinderen krijgen de vrijheid om eigen oplossingen te bedenken.

De vijf belangrijkste redenen om te werken met uitgestelde aandacht zijn:

1. Kinderen leren in deze periode zelfstandig problemen op te lossen.
2. Kinderen komen in de situatie dat ze aan andere leerlingen hulp moeten vragen en kunnen elkaar op deze manier makkelijker helpen, d.w.z. kunnen van elkaar leren.
3. Het biedt de leerkracht de gelegenheid om ongestoord met individuele of met kleine groepjes te werken of om leerlingen te observeren.
4. Kinderen leren dat zij niet altijd op het door hun gewenste moment aandacht kunnen krijgen van de leerkracht.
5. Kinderen leren bij een probleem verder te gaan met andere taken tot de leerkracht tijd heeft.

Stiltetijd

Stiltetijd is een bijzondere vorm van uitgestelde aandacht. Het verschil met de reguliere uitgestelde aandacht is dat de leerkracht ook stil is. In deze stilte kan optimale concentratie bereikt worden.

Hulpmiddelen en symbolen voor uitgestelde aandacht

De leerkrachten van de onderbouw spreken aan het begin van het schooljaar met de kinderen af welk symbool er wordt gebruikt om de periode van uitgestelde aandacht aan te geven. Op het moment dat dit symbool aan het bord hangt of op tafel staat, weet het kind dat hij de leerkracht niet mag storen.

Iedere leerkracht van groep 3-8 spreekt aan het begin van het schooljaar met de kinderen af dat het rode vlak op de Daltonschijs als symbool wordt gebruikt voor uitgestelde aandacht. De periode kan worden aangegeven door de grote time-timer.

Hoe vraagt een kind hulp?

Als een kind wordt geconfronteerd met een probleem of een vraag heeft, waarbij het nu niet bij de leerkracht terecht kan, dan zal hij/zij in deze volgorde proberen een oplossing te vinden:

- goed zelf nadenken over mogelijke oplossingen.
- hulpmiddelen zoals woordenboeken, leerkaarten of de computer gebruiken.
- hulp aan maatje of andere leerling vragen, leerlingen kunnen zien wie ze moeten hebben op het ik-kan-het bord.
- navraag doen bij de eigen tafelgroep.
- navraag doen bij een andere tafelgroep (groeps- en momentafhankelijk).
- de leerkracht hulp vragen (kleuters)

De leerling werkt verder aan een taak die hij/zij wel kan uitvoeren. Als de leerkracht een vragenronde loopt, kan de leerling zijn/haar vraag stellen.

Bij dit alles is het uiterst belangrijk dat het kind oplossingen zoekt, die anderen zo weinig mogelijk storen.

Vragenronde

Na de instructie van het werk gaan de leerlingen eerst zelf aan het werk. De leerkracht kan dan een opstartronde lopen, zodat iedereen aan de slag gaat. Na enige tijd van zelfstandig werken, loopt de leerkracht een eerste vragenronde.

- De vragenronde verloopt via een vaste volgorde en in een vast ritme. Zo blijven kinderen niet te lang met een probleem zitten.
- Voor en na een vragenronde heeft de leerkracht tijd om met (groepjes) kinderen te werken.
- Als kinderen een vraag hebben, maar nog niet geholpen worden, kunnen ze twee dingen doen:
  1. Ze zetten hulpmiddelen zoals handelingswijzers, woordenboeken of de computer in om hun antwoorden te vinden.
  2. Ze vragen hulp aan een kind uit hun groepje, dat de schijf op oranje heeft.
  3. Ze gaan verder met ander werk, waarmee ze wel aan de slag kunnen.

2.3 Samenwerken

Een goed voorbeeld doet goed volgen. In het komende hoofdstuk gaan we in op de samenwerkingsvormen voor de kinderen en teamleden.

Maatjeswerk en tutorhulp

Groep 2 kinderen hebben een groep 1 maatje die hij/zij helpt met het aantrekken van de jas, of andere opdrachtjes zoals puzzelen, beker openmaken etc. dit maatje wordt ca. 3x per jaar gewisseld.

In groep 3-8 worden op verschillende gebieden en manieren maatjes ingezet, zowel op homogene als heterogene basis. Tijdens verlengde instructies werken leerlingen veelal met homogene maatjes (maatjes met hetzelfde niveau en/of ondersteuningsbehoefte). Voorbeelden van heterogene maatjes zijn: leesmaatjes, redactiesommenmaatjes, nakijkenbuddy en begrijpend lezen maatjes. Coöperatieve opdrachten worden vaak met schouder- en/of oogmaatjes uitgevoerd. Tevens werken de leerlingen als klassendienst samen om de klas opgeruimd te houden.

Tijdens de WNT-lessen zijn leerlingen gekoppeld aan een vast maatje, de techniekmaatjes. Samen gaan de leerlingen op ontdekkingsstocht langs de verschillende WNT-kisten. De maatjes wisselen indien nodig meerdere malen per jaar.

In de “makersklas” werken leerlingen die meer uitdaging aan kunnen samen met elkaar, tegelijkertijd met leerlingen uit andere klassen (groep 4 t/m 8). Zij kunnen elkaar ondersteunen en om raad vragen, indien nodig.

In de leerlingenraad werken leerlingen van de groepen 6 tot met 8 samen aan het verbeteren van de duurzaamheid van de school.

Enkele oudere leerlingen met meer ruimte in hun weektaak worden bij ons op school gekoppeld aan jongere leerlingen die op cognitieve of sociaal-emotionele gebieden extra ondersteuning kunnen gebruiken. Leerkrachten van beide leerlingen maken onderling afspraken over kwantiteit, kwaliteit en evaluatie.

Team: paralleloverleg

Wekelijks is er tijd binnen het takenpakket om samen te werken met de parallelcollega. Leerkrachten besteden deze tijd door de eerstvolgende week voor te bereiden. Zij maken een weektaak en planner, nieuwe werkvormen en/of lessen en bespreken waar nodig de leerstof door. Daarnaast gebruiken leerkrachten deze tijd om uitjes en activiteiten in te plannen. Het paralleloverleg zorgt ervoor dat de leerlingen in de parallelgroepen een gelijk leerstofaanbod krijgen. Bovendien geeft het leerkrachten de mogelijkheid om moeilijkheden in de leerstof of binnen de groep samen met een collega door te nemen.

Team: Daltonbrainstormclub

Regelmatig houden we een sessie waarbij een leerkracht een casus mag inbrengen op Daltongebied. De collega levert de casus een week van tevoren aan. Collega's hebben zo de tijd om zich in te lezen.

Tijdens de brainstormclub bevragen de collega's de leerkracht over wat wel/niet werkt in de klas. Als de situatie in kaart is gebracht, stellen we samen ons doel vast.

Vervolgens begint het brainstormen: iedereen mag ideeën en oplossingen opperen. Na een stemronde kiezen we een passende oplossing uit. Een oplossing waarvan we denken dat hij het doel kan verwezenlijken.

In duo's (samenwerken!) wordt deze oplossing uitgewerkt en wordt literatuur over het onderwerp gezocht, zodat we de oplossing ook op een stevig fundament bouwen.

Gedurende een maand probeert de leerkracht de oplossing uit, nodigt collega's uit om te komen observeren en verzamelt allerlei gegevens die de werking van de oplossing aantonen of ontcrachten. In de volgende brainstormsessie worden deze gegevens gepresenteerd. We beslissen samen of de oplossing het vooraf vastgestelde doel dekt. Daarnaast bepalen we of we de oplossing ook kunnen vertalen naar andere groepen. Zo blijft de doorgaande lijn gewaarborgd.

De Daltonbrainstormclub is erop gericht dat elke leerkracht inbreng kan hebben, leerkrachten van elkaar leren en zij (op basis van wat werkt) hun onderwijs zelf vorm kunnen geven.

De sessies zijn facultatief, maar de besluiten zijn bindend. Als een leerkracht invloed wil hebben op de Daltonontwikkeling in de school, is het raadzaam aan te sluiten.

Ouders: talententijd

Ouders worden aan het begin van het jaar opgeroepen na te denken over hun talent. Zij worden vervolgens door school benaderd om een workshop te geven indien er vraag naar dit talent is. Deze facultatieve ouderlessen dragen bij aan de samenwerking tussen school, ouders en leerlingen. Ouders krijgen een kijkje in de keuken van hoe een klas werkt en de klas maakt kennis en/of oefent met het talent van de ouder. Daarnaast krijgen de leerlingen door deze lessen veel meer mogelijke talenten mee dan de leerkracht ze kan bieden. Voorbeelden van ouderlessen: mozaïekles, taarten bakken, Italiaans leren, lessen over politiek, geldlessen, tekenlessen.

2.4 Vrijheid/Verantwoordelijkheid

Werkplekken/werken op de gang

Alle kinderen vanaf groep 3 hebben een vaste werkplek waar ze gaan zitten als ze de groep binnen komen. Gedurende de dag kunnen ze afhankelijk van de opdracht tijdelijk op een andere plek gaan zitten. De kinderen hebben een zekere vrijheid in het kiezen van een werkplek in de aanliggende gemeenschappelijke ruimtes. Doordat er met een taak wordt gewerkt, zijn de kinderen tijdens de werktijd bezig met verschillende opdrachten. De kinderen kunnen naast zelfstandig aan hun taak werken ook samenwerken, extra uitleg van de leerkracht krijgen of een creatieve opdracht in het kader van keuzewerk maken. In een Daltonschool zal een kind moeten wennen aan een zekere "werkruis". Het kan er ook voor kiezen een rustige werkplek op te zoeken. De leerkracht stelt hiervoor plekken beschikbaar in de klas. Met elkaar zorgen we ervoor dat er zo min mogelijk ruis in de school is.

Vanaf groep 6 hebben leerlingen in principe geen vaste plek. Zij hebben in plaats daarvan een flexplek. Dit betekent dat een leerling geen vaste plek meer heeft in de klas. Afhankelijk van zijn opdracht op de taak, kiest hij/zij zelf een zelfstandige werkplek, samenwerkingsplek of plaatsje aan de instructietafel.

Vorbereiding bij de kleuters

In de kleutergroepen is het werken in steeds verschillende hoeken vanzelfsprekend. Zo worden de kleuters min of meer voorbereid op het latere zelfstandig werken in ruimtes waar de leerkracht niet steeds aanwezig is.

De gemeenschappelijke ruimte

Over het gebruik van de gemeenschappelijke ruimte maken de betrokken leerkrachten aan het begin van het schooljaar duidelijke afspraken met elkaar en met de kinderen. Hierbij valt te denken aan afgesproken tijden voor taakwerk (ochtend) en creatieve activiteiten en/of projectwerk (middag).

Wie?

Ook worden de afspraken over het zelfstandig gebruik van de gang door leerlingen in de klassen besproken. Basisregel hierbij is dat leerlingen *alleen* op de gang mogen werken als ze in de klas een goede werkhouding laten zien. Buiten het zicht van de leerkracht werken is een beloning voor verantwoordelijk gedrag. Afspraak is dat er van elke klas maximaal 6 leerlingen op de gang werken. Een leerkracht kan, vanwege bijv. een project of leestijd, in overleg met de andere leerkrachten daarop een uitzondering maken.

Hoe?

Op de gangen hangen kaarten met pictogrammen om de kinderen eraan te herinneren welk stemgebruik zij mogen toepassen. Leerkrachten surveilleren af en toe op de gang om te kijken of de leerlingen zich aan de afspraken houden.

Als de leerlingen op de gang gaan werken, nemen ze hun gangkaartje mee. Als leerlingen niet goed buiten het zicht van de leerkracht werken, neemt een surveillerende leerkracht het gangkaartje in. De leerling loopt zelfstandig terug naar de eigen klas. De leerling mag een week (middenbouw) of een maand (bovenbouw) lang niet op de gang werken (levert zijn gangkaartje in bij de eigen leerkracht). Bij goed gedrag wordt deze tijd ingekort tot 2 weken.

Onderbouw: de gangen worden gebruikt om te spelen. Er mag wel gepraat worden op de gang, maar niet gegild of gerend.

Midden-bovenbouw: op de gang wordt gewerkt. Op de eerste en tweede verdieping is dat ongeveer 6 kinderen per klas. Er wordt niet gerend en spullen blijven netjes op de werktafels liggen. Iedereen is stil of gebruikt zijn buurstem op de gang.

De gang wordt aan het einde van de dag opgeruimd door de klassendiensten.

2.5 Verantwoordelijkheid

Verantwoordelijkheid dragen door kinderen betekent ook dat zij zorg leren dragen voor hun omgeving: de klas, de school als geheel en het terrein om de school heen.

Om de school

De kinderen zijn ook medeverantwoordelijk voor het schoon en netjes houden van het schoolplein. Hieronder valt bijvoorbeeld het netjes wegzetten van de fiets tegen de rekken en het gebruikmaken van de vuilnisbakken op het plein. Maar ook het opruimen van het buitenspel materiaal.

In de school

In de school zijn schoolregels van kracht, waarin ook het netjes houden van de algemene ruimtes is opgenomen. Wij zullen de kinderen erop aanspreken dat ook zij verantwoordelijk zijn voor hun werkomgeving. Ook kennen we de eet- en spelregels waarin drie geledingen participeren: leerlingen, leerkrachten en ouders. Ook hebben we een waaier waar we iedere maand een Leefstijlregel van de maand aan toevoegen.

Helpende handjes/klussendienst

In alle groepen hebben de kinderen bij toerbeurt een taak om de leerkracht te assisteren bij allerlei dagelijkse zaken. Hierbij kan gedacht worden aan het uitdelen van boeken en schriften of de planten water geven. Verder hoort hier ook het helpen opruimen en schoonmaken (vegen en vlekken wegpoetsen) van het lokaal bij. Bij de kleuters noemen we dat de helpende handjes, in de andere groepen wordt dit klussendienst genoemd.

(Zelf)correctie

Op onze school hechten wij grote waarde aan het zelf corrigeren door de kinderen. Dit geldt zowel voor de opdrachten die binnen de taak worden gedaan als voor opdrachten daarbuiten. Het kan een duidelijk leereffect hebben omdat het kind, als het een fout ontdekt, zich meteen zal afvragen hoe deze fout kon ontstaan.

Het streven is om de kinderen zo veel mogelijk zelf te laten corrigeren. De groepsleerkracht is degene die het beste kan inschatten welk werk in zijn groep geschikt is om door de kinderen te laten nakijken. Hier kan "op maat" worden gewerkt. Het ene kind geeft er blijk van al heel zelfstandig en goed te kunnen nakijken, terwijl de ander onzorgvuldig is of liever de antwoorden overschrijft. Zelf nakijken vraagt een bepaalde houding van de kinderen. De kinderen moeten zich realiseren dat ze werk nakijken om er iets van te leren en niet om zoveel mogelijk "krulletjes" in je schrift te hebben. De leerkracht controleert en ondersteunt dit proces en maakt duidelijke afspraken met de kinderen per leerjaar.

De leerlingen krijgen steeds meer verantwoordelijkheid voor het vergelijken en nakijken van hun eigen werk. Hierbij gelden de volgende afspraken:

- Toetsen worden door de leerkracht nagekeken.
- De leerkracht neemt steekproeven om te kijken of het corrigeren goed is gebeurd.
- Er zijn, indien een kind dit nodig heeft, handelingswijzers beschikbaar.

Extra instructies

De leerkracht geeft vanaf groep 4 aan wanneer er extra instructies te volgen zijn. In groep 4 en 5 wordt dat per dag aangegeven, in groep 6-8 per week. De extra instructies zijn ingedeeld op vak en doel. Leerlingen mogen n.a.v. hun nagekeken werk of eerder gemaakte toetsen bepalen of zij gebruik willen maken van de extra begeleiding. In de middenbouw vraagt de leerkracht welke leerlingen de extra instructie willen volgen, in de bovenbouw schrijven de leerlingen zichzelf in. Dit doen zij op het whiteboard. In groep 8 geldt dit principe ook voor de basisinstructies voor die leerlingen die deze verantwoordelijkheid aan kunnen.

Daar de inschrijving grotendeels op eigen verantwoordelijkheid gebeurt, zullen tegenvallende resultaten op toetsen of het gemaakte werk voor leerkrachten aanleiding zijn om de gemaakte keuzes m.b.t. de extra instructies met leerlingen te bespreken. Leerkrachten willen de leerlingen op die manier bewust maken van de gevolgen van de gemaakte keuzes.

Werken aan de ik-doelen

De leerlingen kiezen per periode een ik-doel uit de lijst van ik-doelen of kiezen zelf een doel waar zij extra aandacht aan besteden en schrijven deze op hun taak. Op het einde van de week reflecteren de leerlingen op dit ik-doel. Hebben ze hun doel bereikt, dan kan

dit afgekruid worden op het ik-doelenformulier in hun weektaakmapje. Is het doel niet bereikt, dan schrijven ze het weer op als hun ik-doel op hun volgende weektaak. Het ik-doelen formulier vormt onderdeel van de Daltonrapportage van onze leerlingen.

2.5 Reflectie

Leerlingen op de Neptunus zullen op verschillende manieren met reflecteren in aanraking worden gebracht. Reflectie kan plaatsvinden op vele momenten en in vele vormen. Op de Neptunus reflecteren we individueel/klassikaal op geregelde momenten over:

- Op gedrag
- Op werkhouding en taakaanpak
- Op samenwerking
- Op de leerkracht
- Op de groep
- Op de lesinhoud
- Op gestelde leerdoelen

Werkvormen die wij inzetten om te reflecteren:

- Klassenvergadering
- Leerlingenraad
- Reflectiekaartjes
- Evaluatiegesprek
- Mondelinge en schriftelijke reflectie op ik-doelen
- Corrigeren van werk en inschrijven instructies
- Feedback geven op elkaars werk
- Collegiale consultatie

Klassenvergadering

Regelmatig hebben de groepen 5 t/m 8 een klassenvergadering. De klassenvergadering fungeert als een 'functioneringsgesprek' voor de groep. Vragen die centraal staan zijn: Hoe gaat het in de klas? Waar zijn we tevreden over en hoe komt dat? Wat vinden we niet goed gaan en hoe kunnen we dat verbeteren? Kinderen leren daarbij te kijken naar hun eigen rol in de groep. Leerlingen kunnen ook zelf punten inbrengen om te bespreken.

Eco-raad (leerlingenraad)

De Eco-raad is een leerlingenraad. De leden van de Eco-raad worden geselecteerd op basis van een sollicitatieprocedure en zijn afkomstig uit de groepen 6 tot en met 8. Met de Eco-raad geeft de school invulling aan haar profiel van een duurzame school. De 12 leden van de Eco-Raad brengen ideeën in om de school verder te verduurzamen, zowel op het niveau van gebouw, gedrag en lessen. werkzaamheden van de Eco-Raad hebben betrekking op alle groepen op school, zoals het scheiden van afval en het organiseren van een sponsorloop en afvalchallenge.

Evaluatiegesprek

Gedurende de dag wordt er op verschillende momenten en manieren geëvalueerd. Er vindt evaluatie plaats op het proces (snap je de stof?) en op het product (hoever ben je met je planning?). Leerlingen evalueren zelfstandig, in tweetallen, groepjes of klassikaal op diverse punten. Het leren van de vaardigheden die het kind nodig heeft om goed met de taak om te kunnen gaan, gaat niet altijd vanzelf. Het is daarom nodig dat de leerkracht het proces van het taakwerken regelmatig met de kinderen bespreekt: "Voor welke problemen kwam je te staan en hoe heb je ze opgelost?" Evalueren gaat over thema's als planning, samenwerken, netheid, inzet, zelfstandig problemen oplossen en rekening houden met elkaar.

Het drieweggesprek

Aan de hand van een praatplaat, presenteren de leerlingen aan hun ouders tijdens het drieweggesprek, aan welke ik-doelen zij hebben gewerkt en gaan werken in de komende periode. In 2019-2020 zal het ik-web en de praatplaat vervangen worden door MijnRapportfolio.

Collegiale consultatie

Leerkrachten consulteren elkaar om samen in gesprek te kunnen gaan over datgene wat ze bij elkaar hebben gezien. Er zijn verschillende vormen van collegiale consultatie mogelijk. Zo kan een leerteam een consultatie uitvoeren om te kijken of collega's zich nog aan de gemaakte afspraken houden. Uit het nagesprek kan blijken dat een collega nog meer ondersteuning nodig heeft in het naleven van de afspraken. Een leerteam kan leerkrachten aan elkaar koppelen of zelf de benodigde input leveren.

Een andere vorm van collegiale consultatie is dat een leerkracht een leervraag heeft en een collega met expertise op dat gebied uitnodigt. Het nagesprek heeft een coachende functie waarbij de collega's samen nagaan wat goed gaat en waar mogelijkheden voor verbetering liggen. Ook kan de collega met een leervraag gaan kijken hoe de 'expert' in zijn/haar klas omgaat met dit vraagstuk. Deze vormen van consultatie worden bij de directie aangevraagd en in overleg ingepland.

2.6 Effectiviteit en doelmatigheid

Op de Neptunus dragen drie werkwijzen bij aan de effectieve en efficiënte indeling van tijd en behoeftes van leerlingen. allereerst is dat natuurlijk ons Daltononderwijs. Daarnaast zorgen de cyclus voor het handelings- en opbrengstgericht werken voor een doelmatigheid en effectiviteit. Leerlingen worden per basisvak ingedeeld in drie aanpakken. De gelaagde instructie die we tijdens basisinstructies aanbieden, zorgen voor een efficiënte besteding van de ondersteuningstijd. Hieronder zullen wij ons richten op de Daltonaspecten die onze effectiviteit en doelmatigheid versterken.

- Effectieve dagplanning
- Gebruik maken van elkaars talent
- Handelingswijzers en doelen

Effectieve dagplanning

Binnen het Daltononderwijs wordt een verdeling gemaakt tussen basisinstructies, taaktijd en extra instructies. Op die manier trachten wij zorg op maat te leveren. Dat is de basis van effectiviteit: de tijd zo efficiënt mogelijk indelen om zoveel mogelijk leerlingen naar hun behoeftes te begeleiden. De basisinstructie bestaat voor de basisvakken uit gelaagde instructie. Leerlingen uit aanpak 3 mogen na een korte instructie zelfstandig aan de slag, leerlingen van aanpak 2 mogen dat na de basisinstructie en leerlingen van aanpak 1 krijgen een verlengde instructie aan de instructietafel. Tijdens deze verlengde instructie maken zij het taakwerk samen met de leerkracht en hun maatjes.

Tijdens taaktijd worden de extra instructies gepland. Leerlingen die hier niet aan willen of hoeven deelnemen, kunnen zelfstandig werken aan hun dag-/weektaken.

In groep 8 wordt toegewerkt naar een systeem waarin leerlingen zich niet alleen voor de extra instructies, maar ook voor de basisinstructies mogen inschrijven. Een leerling kan zelf bepalen welke ondersteuningsbehoefte hij heeft en gaat daardoor zo efficiënt mogelijk met zijn tijd om.

In het plannen leren we leerlingen ook om te kijken naar een goede verdeling van het werk per dag. We bespreken met leerlingen hoeveel tijd taken kosten en geven dit ook aan op de weektaak. Een leerling verdeelt de taken gelijkmatig over de dag of week, zodat de weektaak voor vrijdag 14.00 uur kan worden afgerond. In de planner heeft de leerling een duidelijk overzicht van de tijd die beschikbaar is om aan de weektaak te werken.

Handelingswijzers en doelen

Voorafgaand aan een les worden de lesdoelen kenbaar gemaakt. Vanaf groep 6 werken we met een doelgerichte taak. Niet de taken per vak zijn leidend, maar het doel is leidend. Ook extra instructies worden op doel gegeven, dit gebeurt al vanaf groep 4.

De handelingswijzers in de klas zorgen ervoor dat leerlingen ondersteuning ondervinden bij het werken aan de doelen, zonder dat zij daarvoor de leerkracht in hoeven te schakelen. De voor de klas belangrijke handelingswijzers hangen zichtbaar op in de klas. Handelingswijzers over taal zijn afgedrukt op een wit vel met een geel passe-partout. Handelingswijzers over rekenen zijn afgedrukt op een wit vel met een blauw passe-partout. Handelingswijzers over zaakvakken en Daltonafspraken zijn afgedrukt op een wit vel met een groen passe-partout.

Deel 3: Ontwikkelpunten voor de Neptunus

In dit hoofdstuk beschrijven we jaarlijks welke Daltonontwikkeling(en) er voor dat schooljaar op het programma staan. Overige ontwikkelingen kunt u vinden in het schoolplan.

In schooljaar 2019-2020 zal MijnRapportfolio schoolbreed worden ingevoerd voor de leerlingen.

Met mijn rapportfolio kan een mooie stap gezet worden in het inzichtelijk maken van het leerproces van kinderen op meer facetten dan allen de scores op toetsen. Kinderen zullen zelf eigenaarschap hebben over de inhoud. Hiermee komt er een algehele samenhang tussen alle Daltonaspecten.

Drie leerkrachten volgen in schooljaar 2019-2020 de opleiding tot Daltonleerkracht. Zij hebben daarmee ook individuele ontwikkelpunten. Wij vinden het belangrijk dat collega's de ruimte krijgen en nemen om deze ontwikkeling breder in te zetten dan alleen voor hun eigen groep. Lopende het jaar zullen er dus ontwikkelpunten worden toegevoegd vanuit deze collega's. Zij zullen aan het eind van hun opleiding een presentatie geven over hun persoonlijke ontwikkeling vaak heeft dit ook raakvlakken met de verdere schoolontwikkelingen.